

Jak czytać dramaty? Dramat średniowieczny: Mikołaj z Wilkowiecka, *Historyja o chwalebnyim Zmartwychwstaniu Pańskim*. Część 2

- [Wprowadzenie](#)
- [Schemat](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bolesław Leśmian, *Metafizyka*.

Jak czytać dramaty? Dramat średniowieczny: Mikołaj z Wilkowiecka, *Historyja o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*. Część 2

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W drugiej części cyklu lekcji rozwiniesz i sprawdzisz swoje umiejętności analizy dramatu. Dokonasz interpretacji fragmentów dramatu średniowiecznego Mikołaja z Wilkowiecka *Historyja o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*. Odnajdziesz cechy gatunkowe w konkretnych scenach, kluczowych dla zrozumienia wymowy utworu. Określisz, jakie czynniki wpływają na kształt artystyczny dramatu.

Twoje cele

- Dokonasz analizy i interpretacji fragmentów dramatu Mikołaja z Wilkowiecka *Historyja o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*.
- Określisz znaczenie poszczególnych scen dla konstrukcji dramatu.
- Zrozumiesz wymowę utworu.
- Sprawdzisz swoją wiedzę na temat cech gatunkowych dramatu.

Pierwsza część lekcji: [Jak czytać dramaty? Mikołaj z Wilkowiecka, *Historyja o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*. Część 1](#)

Schemat

Dramat należy analizować jako utwór literacki, pamiętając jednak, że cechy rodzajowe mają znaczenie dla możliwości realizacji scenicznej. Artyzm utworu wynika zarówno z jego konstrukcji, jak i literackich środków wyrazu. Dramat może wykorzystywać różne style językowe i wiele rodzajów dialogów. Może łączyć różne gatunki i sięgać po rozmaite wyznaczniki gatunkowe, jak komizm, tragizm czy ironia tragiczna. Logika i kolejność scen mogą być podyktowane przez motywację realistyczną – psychologiczną lub społeczną, jak również metafizyczną, a główny konflikt może rozgrywać się w świadomości bohaterów. Swoboda twórcza i oryginalna artystyczna wizja to mechanizm rozwoju dramatu, od jego początków po współczesne formy awangardowe i eksperymentalne.

Polecenie 1

Przeczytaj uważnie część IV misterium i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną na schemacie analizą.

Jak można określić tematykę sceny? Czy przestrzeń dramatu ma charakter realistyczny?

W jaki sposób scharakteryzowana jest postać Jezusa?

Polecenie 2

Wyjaśnij symboliczne znaczenia wydarzeń przedstawionych w poniższym fragmencie. Podaj, jakimi środkami zostały zbudowane symboliczne sceny.

Przeczytaj

Podsumowanie analizy części IV misterium

Tematyka

Część IV wprowadza główne tematy **misterium**. Są nimi:

- walka dobra ze złem,
- tryumf Chrystusa nad śmiercią i szatanem,
- odkupienie grzechów i otwarcie drogi do zbawienia ludzkości.

Symboliczny sens zdarzeń został zilustrowany środkami teatralnymi i ukazany jako:

- otwarcie przez Jezusa bram piekieł,
- sprzeczka i „bójka” z diabłami,
- wyprowadzenie patriarchów z piekła.

Postacie

W części IV pojawiają się postacie fantastyczne o rodowodzie ludowym: diabły, które pełnią ważną rolę dramaturgiczną. Ich spór z Chrystusem ilustruje konflikt dobra i zła. Diabły zostały ukazane w sposób komiczny.

Drugą grupę bohaterów stanowią postacie biblijne: Adam, patriarchowie i prorocy, którzy **symbolizują** ludzkość wyzwoloną spod panowania zła. Centralną postacią jest Chrystus. Został on scharakteryzowany za pomocą następujących elementów:

a) symboliczny kostium (strój liturgiczny):

- alba – czystość i niewinność,
- stuła – łaska uświęcająca,
- kapa – miłość chrześcijańska i nieskazitelność,

Giovanni Bellini, *Zstąpienie Chrystusa do piekieł*, 1475-1480

Źródło: domena publiczna.

b) rekwizyt o charakterze symbolicznym, którym jest chorągiew oznaczająca tryumf nad piekłem i śmiercią.

Warstwa językowa

Dialogi w części IV:

- pełnią funkcję dramatyczną (posuwają akcję do przodu),
- ilustrują prawdy wiary,
- oddają przede wszystkim nastrój sceny, stąd też często styl wypowiedzi kontrastuje z charakterem postaci, np. Jezusa.

W tej części misterium dominują dialogi dyskusyjne i sytuacyjne. Oscylacja stylistyczna – w obrębie jednej wypowiedzi obok języka podniosłego pojawia się język kolokwialny, styl może zmieniać się zależnie od intencji wypowiedzi, rozmówcy, charakteru i nastroju sceny. Dodatkowy kontrapunkt stylistyczny tworzą psalmy i pieśni liturgiczne, które kontrastują z kolokwialnym stylem wypowiedzi postaci.

Czas

Kolejność wydarzeń została zmieniona – zstąpienie do piekieł ma miejsce już po zmartwychwstaniu Jezusa, a nie przed nim.

Czas wydarzeń – mimo że mają one charakter apokryficzny – wiąże się z płaszczyzną czasową przedstawionych w innych częściach zdarzeń ewangelicznych. Można więc przyjąć, że mają one miejsce w niedzielę (dzień zmartwychwstania Chrystusa). Dodatkowe płaszczyzny czasowe tworzy XVI-wieczna współczesność – święto, o którym mówi diabeł (Wielka Niedziela), czy satyrycznie ukazane realia obyczajowe („pany z ministrami”), a także przeszłość biblijna, sięgająca czasów Adama (przywoływana przez postacie patriarchów wyzwolanych przez Jezusa z piekła). Za czasową ramę wszystkich wydarzeń należy uznać czas boskiego planu zbawienia, perspektywę wieczności.

Przestrzeń

Ma charakter fantastyczny – miejscem akcji jest piekło. Została podzielona na dwie części, których granicę wyznaczają bramy piekielne. W realizacji scenicznej piekło (zazwyczaj dość rozbudowane) prawdopodobnie miało formę dwukondygnacyjnej wieży.

Część IV misterium ma charakter fantastyczny i symboliczny – ujawnia się w niej metafizyczna motywacja zdarzeń.

Duccio di Buoninsegna, *Zstąpienie Chrystusa do piekieł (Der Abstieg Christi in den Limbus)*, 1308–1311

Źródło: domena publiczna.

Słownik

misterium

średniowieczny dramat religijny o tematyce zaczerpniętej z Biblii lub z życia świętych i męczenników

symbol

(gr. *sýmbolon* – znak rozpoznawczy, wiązać razem) – motyw lub zespół motywów występujących w dziele, który jest znakiem treści głęboko ukrytych, niejasnych i niejednoznacznych; symbol ma za zadanie kierować ku tym treściom myśl czytelnika; wyrażają go słowa, gesty, obrazy, przedmioty rozpoznawalne tylko dla członków danej kultury i stale się zmieniające; symbol jest znakiem językowym o wielu znaczeniach; na przykład kolor czerwony symbolizuje miłość, ale w zależności od kontekstu, w którym występuje – może też oznaczać wstyd, zagrożenie, ogień piekielny

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wykorzystując zdobytą wiedzę, zrekonstruuuj przebieg wydarzeń przedstawionych w misterium. Określ, które z nich, twoim zdaniem, są najważniejsze i jaką funkcję pełnią w budowie akcji?

Ćwiczenie 2

Scharakteryzuj akcję dramatu – czy ma ona konstrukcję prostą, czy skomplikowaną? Zaznacz poprawną odpowiedź.

skomplikowaną, wielowątkową

jednowątkową, ale skomplikowaną

wielowątkową, ale nieskomplikowaną

prostą, jednowątkową

Ćwiczenie 3

Podaj, jaki jest główny wątek misterium.

Ćwiczenie 4

Określ charakter motywacji wydarzeń misterium. Zaznacz poprawne odpowiedzi.

artystyczny

metafizyczny

realistyczny

fantastyczny

Ćwiczenie 5

Wykorzystując zdobytą wiedzę, zaznacz cechy, które pozwalają uznać *Historję o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim* za przykład dramatu średniowiecznego.

Dominuje tematyka biblijna.

Wydarzenia zostały ukazane w sposób nierealistyczny.

Utwór ma charakter ludowy, plebejski.

Brak stylu kolokwialnego w wypowiedziach.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, czy w misterium można wskazać konflikt między bohaterami, który jest motorem akcji, czy też mamy tu do czynienia z inną zasadą rządzącą układem zdarzeń. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 7

Połącz elementy misterium z funkcjami, jakie pełnią.

ruch sceniczny

wprowadza publiczność w nastrój odpowiedni do charakteru widowiska

dialog

ilustruje wypowiedź postaci

didaskalia

zawiera wskazówki dotyczące sposobu wystawiania misterium

pieśń religijna

posuwa akcję do przodu

Ćwiczenie 8

Wyjaśnij, w jaki sposób kompozycja dzieła, jego zamysł artystyczny, służy ukazaniu problematyki utworu.

Praca domowa

Wykorzystując zebrane dotychczas informacje, dokonaj pisemnej interpretacji *Historji o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*, uwzględniając następujące problemy:

- misterium jako objawianie tajemnic wiary,
- elementy religijne i świeckie w misterium,
- forma misterium jako przejaw sakralnego obrazu świata.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Jak czytać dramaty? **Dramat średniowieczny: Mikołaj z Wilkowiecka, *Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*. Część 2**

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

Lektura uzupełniająca

2) Mikołaj z Wilkowiecka, *Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim* (fragmenty);

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- poznaje gatunki teatru średniowiecznego,
- charakteryzuje cechy dramatu średniowiecznego.
- analizuje budowę dramatu *Fedra* Augusta Jeana Racine'a,
- określa funkcję zastosowanych teatralnych środków wyrazu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- drama;
- sztuka teatralna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uwaga: scenariusz obejmuje dwie lekcje: Dramat średniowieczny: Mikołaj z Wilkowiecka, *Historyja o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*. Część 1 i Część 2

Nauczycie prosi, aby uczniowie:

1. Zapoznali się z audiobookiem z I cz. cyklu, który zawiera streszczenie dramatu Mikołaj z Wilkowiecka, *Historyja o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*, oraz z informacjami na temat teatru i dramatu średniowiecznego.

2. Podzielili się na trzy grupy, zgodnie z podziałem dramatu dokonany w obu lekcjach: gr. 1 - *Prologus*, gr. 2 część II misterium, gr. 3 - część IV misterium.

Poleca, by członkowie grup podzielili między sobą zadania: potrzebni będą odtwórcy ról oraz osoby, które zajmą się przygotowaniem schematycznej scenografii czy rekwizytów.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom cele zajęć oraz wspólnie ustala z nimi kryteria sukcesu.
2. Lekcja rozpoczyna się od ustalenia charakterystyki teatru średniowiecznego. Nauczyciel poleca, by jedna osoba notowała na tablicy, w formie mapy skojarzeń, wymieniane przez uczniów cechy (uczniowie mogą wrócić do informacji z e-materiału). Nauczyciel dba o to, by ustalenia były pełne, ewentualnie uzupełnia informacje. Później uczniowie ustalają, czym jest misterium (odwołują się do audiobooka, mogą wracać do jego odpowiednich fragmentów).

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel informuje uczestników zajęć, jak będzie przebiegała praca na lekcjach. Każda z grup, wykorzystując przygotowane wcześniej scenografię i rekwizyty, odegra swoją scenę z dramatu. Następnie wszyscy uczniowie, pracując w ramach swojej grupy, wykonają polecenia związane z konkretną sceną. (Chodzi o to, by wszyscy mogli przeanalizować wszystkie sceny, co będzie im potrzebne podczas interpretacji). Po upływie czasu wyznaczonego przez nauczyciela na opracowanie poleceń grupa, która inscenizowała dany fragment, przedstawia swoje propozycje odpowiedzi. Pozostali uczniowie mogą je uzupełniać, dyskutować, szukać wspólnie najlepszego rozwiązania. Mogą także korzystać z podpowiedzi interpretacyjnych zawartych w e-materiale.
2. W podsumowaniu tej fazy lekcji uczniowie mogą przedyskutować przygotowane scenografie i rekwizyty oraz odtwórców tekstu dramatu, a nauczyciel ocenić pracę grup.
3. Następnie uczniowie (indywidualnie) czytają podsumowanie analizy poszczególnych scen, aby skonfrontować swoje ustalenia z zaproponowanymi w e-materiale.
4. W ostatniej części tej fazy lekcji uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się” z cz. 2 cyklu lekcji. Nauczyciel wskazuje im te zadania, które posłużą do

syntezy zgromadzonych informacji oraz ułatwią interpretację dramatu.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące, np. jakie cechy pozwalają uznać *Historyję o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim* za przykład dramatu średniowiecznego?
2. Na zakończenie lekcji nauczyciel pyta o wątpliwości uczniów związane z interpretacją dramatu, której mają dokonać w domu. Odpowiada na pytania, udziela wskazówek, przypomina, jak powinien zostać skonstruowany szkic interpretacyjny dzieła dramatycznego. Prosi uczniów, by zastanowili się nad wyborem jednego z tematów pracy domowej:
  - misterium jako objawianie tajemnic wiary,
  - elementy religijne i świeckie w misterium,
  - forma misterium jako przejaw sakralnego obrazu świata.Jeśli uczniowie mają wątpliwości interpretacyjne, nauczyciel pomaga im je rozwiązać.

Praca domowa:

1. Wykorzystując zebrane dotychczas informacje, stwórz interpretację *Historyji o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*, uwzględniając następujące problemy:
  - misterium jako objawianie tajemnic wiary,
  - elementy religijne i świeckie w misterium,
  - forma misterium jako przejaw sakralnego obrazu świata.

Materiały pomocnicze:

- J. Lewański, *Dramat i teatr średniowiecza i renesansu w Polsce*, Warszawa 1981
- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialne „Schemat” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.